

Digitális világ (DIVIL)

az SZTE IKIKK

IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontjának
szakmai konferenciája

program és absztraktok

Szeged, 2023. november 24.

MTA Szegedi Akadémiai Bizottság
(SZAB-székház),
Szeged, Somogyi u. 7.

a konferencia

a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK)
Humán és Társadalomtudományi Klaszter

IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontjának támogatásával valósul meg

<https://u-szeged.hu/digitars>

9:00–9:15 A konferencia megnyitása (Díszterem)

9:00–9:05 Köszöntő: Sándor Klára, az IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpont szakmai vezetője

9:05–9:15 Megnyitó: Zakar Péter rektorhelyettes, a Humán és Társadalomtudományi Klaszter szakmai vezetője

9:20–11:20 Szekcióelőadások

A digitalizáció gazdasági hatásai	
Díszterem, elnök: Tomka Béla	
9:20	Tomka Béla: <i>Globalizáció és digitális hálózatok Kelet-Közép-Európában 1989 után</i>
9:40	Lengyel Imre, Sávai Marianna, Szakálné Kanó Izabella, Vas Zsófia, Vida György: <i>Gazdasági szerkezetváltás térbeli jellemzői Kelet-Közép-Európában a digitalizáció tükrében</i>
10:00	Kovács Bence Gábor, Tabajdi Gabriella, Megyeri Eszter, Révész Balázs: <i>Üzleti kapcsolatok dinamikája az akkumulátor ellátási lánc és a kapcsolódó iparágak kontextusában</i>
10:20	Hetesi Erzsébet, Révész Balázs: <i>Digitális platformok hatása a B2B üzleti kapcsolatokra</i>
10:40	Hajdu Gábor: <i>Szoftver és Kényszerengedélyezés a Beruházásvédelmi Jogban</i>
11:00	VITA

Tomka Béla (Diffúzió és globalizáció kutatócsoport)

Globalizáció és digitális hálózatok Kelet-Közép-Európában 1989 után

A globalizáció rendszerváltozások utáni kelet-közép-európai alakulásáról nem született átfogó elemzés a nemzetközi szakirodalomban. A folyamat gazdasági aspektusával számos munka foglalkozott, de a kulturális, társadalmi és más dimenzióiról erősen fragmentált és hiányos tudással rendelkezünk e régióban. Ez az aszimmetria azért is nehezen indokolható, mert a 2008-as válság után a gazdasági globalizáció világszerte lelassult, vagy egyenesen stagnált, ugyanakkor -- jelentős részben a digitális hálózatoknak köszönhetően -- az információáramlás terén és más vonatkozásban inkább gyorsulást látunk. Vannak jelei annak, hogy ez nem volt másként Kelet-Közép Európában sem. A kutatás egyik feladata, hogy kidolgozza azokat az elméleti és koncepcionális kereteket, amelyek segítségével a rendszerváltozások utáni kelet-közép-európai globalizáció átfogó vizsgálata megvalósítható.

Lengyel Imre, Sávai Marianna, Szakálné Kanó Izabella, Vas Zsófia, Vida György (Területi egyenlőtlenségek és gazdasági átalakulás a digitalizáció korában kutatócsoport)

Gazdasági szerkezetváltás térbeli jellemzői Kelet-Közép-Európában a digitalizáció tükrében

A szubnacionális régiók hosszú távú gazdasági fejlődésének mozgatórugója és egyik mutatója, hogy a régió gazdasági szerkezetében előtérbe kerülnek-e a nagyobb hozzáadott értéket előállító

ágazatok. Az EU regionális politikájában is hangsúlyos szerepet játszó intelligens szakosodási stratégiáknak is lényeges eleme a helyspecifikus gazdasági szerkezetátalakítási programok ösztönzése. Kutatásunkban a kelet-közép-európai (KKE) országok NUTS3-as szintű területi egységének gazdasági szerkezetváltását elemezzük 2000 és 2019 között. Térségenként évente ágazatcsoportok foglalkoztatási és bruttó hozzáadott értéket (GVA) tartalmazó adatait vesszük figyelembe, a térségtípusoknál pedig az EU-ban nemrég bevezetett tipizálásokról (predominantly urban, intermediate és predominantly rural, továbbá metropolitan és non-metropolitan) indulunk ki. A folyamatok értékelésénél felhasználjuk az EU régi tagállamainak gazdasági szerkezetére vonatkozó jellemzőit.

Vizsgálatunk alapján mindegyik térségben megfigyelhető a szerkezetváltás, de a térségtípusonként eltérő, hogy milyen módon zajlik. A modern üzleti szolgáltatások (pl. infokommunikáció, pénzügyek, ingatlanügyek) erőteljesen koncentrálódnak a fővárosi és térségekben, míg a feldolgozóipar térben szinte egyenletesen szétterül a többi térségtípusban. A viszonyításra felhasznált EU tagállam térségeinek gazdasági szerkezetétől jelentősek az eltérések, ami összetett okokra vezethető vissza, amelyek között gazdaságon kívüliek (pl. városhálózat, földrajzi elhelyezkedés, migráció) és gazdasági jellegűek (függő gazdaság, újraparosítás) egyaránt előfordulnak.

Kovács Bence Gábor, Tabajdi Gabriella, Megyeri Eszter, Révész Balázs (Zöld és digitális átalakulás kutatócsoport)

Üzleti kapcsolatok dinamikája az akkumulátor ellátási lánc és a kapcsolódó iparágak kontextusában

Az EU-s hosszútávú ipari stratégia központi eleme a digitális és zöld átalakulás, mely leginkább így képes átalakítani és formálni a piaci viszonyokat, az intézményi környezetet. Ezen jelenleg zajló változásoknak és ipari forradalomnak az akkumulátoripar kritikus és ellentmondásos eszköze. A jelenleg több mint 500 tagot számláló Európai Akkumulátor Szövetség (European Battery Alliance - EBA) más regionális és nemzeti szövetségekkel közösen szeretne ebben európai szintű előrehaladást elérni a teljes akkumulátor értékláncot lefedve.

Empirikus kutatásunk során az akkumulátor-ellátási láncban fennálló kapcsolatokat és azok mikroszinten történő formálódását vizsgáljuk. Interjúk alapján kérdőívet állítottunk össze az EBA hálózat résztvevői számára. A vállalatközi kapcsolati dinamikák számos dimenzióval mérhetők, úgy mint a bizalom, az elkötelezettség, az elégedettség (Megyeri 2014), valamint a kommunikáció, és az együttműködés (Hetesi-Kazár-Révész.2018). Kutatási modellünk e dimenziókon keresztül ragadja meg a technológiai felkészültség, mint független változó, valamint a teljesítmény, mint eredményváltozó változását a kapcsolati dimenziók függvényében. A kérdőív a vállalatok közötti kölcsönhatások mellett feltérképezi az egyesületi tagság befolyását és az ipari stratégia céljaihoz való viszonyulást és ezen sokszor egymásnak ellentmondó céloknak érvényesülését a mindennapi üzleti életben. A kérdőívben kiemelt figyelmet kapnak a környezettel kapcsolatos kihívások, valamint elengedhetetlen az európai és nemzeti politikák és ösztönzők összhangjának vizsgálata.

Hetesi Erzsébet, Révész Balázs (Digitalizáció a businessben és nonbusinessben kutatócsoport): Digitális platformok hatása a B2B üzleti kapcsolatokra

Az üzleti, business-to-business (b2b) kapcsolatok szereplői jelentős változásokat éltek át az elmúlt néhány évtized során, s ezek közül is kiemelkednek a digitális technológiai megoldások elterjedésének hatásai. Megváltozott az üzleti kapcsolattartás módja és eszköztára, amiben a digitális platformok elterjedése játszott és játszik napjainkban is döntő szerepet. A digitális platformok szerepet játszhatnak a meglévő partnerségek fenntartásában, de elterjedésükkel már nem ritka az olyan tranzakció sem, ahol az üzletfelek előzetes találkozás, vagy egyeztetés nélkül lépnek interakcióba és üzleti kapcsolatba egymással. Kutatásunk során arra vagyunk kíváncsiak, hogy a digitális platformok miképpen befolyásolják a b2b kapcsolatokat, vajon átalakítják vagy közvetítik a kapcsolatok során megteremtett értéket? Vajon megváltozik-e az üzleti partnerek egymás iránti elkötelezettsége, bizalma akkor, ha egy üzleti platform segítségével kerülnek kapcsolatba egymással? A nemzetközi szakirodalom és a hazai vállalkozók körében végzett interjúsorozat eredményei alapján igyekszünk megválaszolni kutatási kérdéseinket.

Hajdu Gábor (Jog és versenyképesség kutatócsoport) Szoftver és Kényszerengedélyezés a Beruházásvédelmi Jogban

A 21. századra egyre gyakoribb jelenség, hogy egyes külföldi beruházások központi elemét, legfontosabb értékét valamiféle új technológia teszi ki, amit a külföldi beruházó behoz a fogadó állam területére. Ugyanakkor az is egyre gyakoribb, hogy az állam a külföldi beruházót arra kényszeríti a kényszer-engedélyezés intézményével, hogy megossza ezt a szellemi tulajdont a belföldi versenytársaival. Ezzel viszont, mivel a beruházás értékét jelentős részben a technológia tette ki, kára keletkezhet, amit nem biztos, hogy teljes mértékben kompenzálnak. Ebben az előadásban arra keressük a választ, hogy ha szoftver kapcsán történik kényszer-engedélyezés, milyen nemzetközi beruházásvédelmi opciókat használhat fel a külföldi beruházó érdekérvényesítés céljából, egyáltalán van-e erre lehetősége.

Digitizáció és zöld gazdaság

110. terem, elnök: Farkas Beáta

9:20	Somosi Sarolta: <i>Az energiaszektor zöld és digitális átalakulásának támogatása a versenyszabályozás által</i>
9:40	Farkas Beáta: <i>Versengés és partnerség – a zöld és digitális átalakulás iparpolitikája az Európai Unióban és az USA-ban</i>
10:00	Pelle Anita: <i>A zöld és digitális ikerátalakulás és az EU belső piaci szabályozása</i>
10:20	Sziebig Orsolya Johanna: <i>Digitizáció mint a zöld demokráciák létének támogatója és akadály</i>
10:40	Bencsik Péter: <i>Vasfüggöny vagy nejlonfüggöny? A diffúzió problémái</i>
11:00	VITA

Somosi Sarolta (Zöld és digitális átalakulás kutatócsoport)

Az energiaszektor zöld és digitális átalakulásának támogatása a versenyszabályozás által

Története során a közös energiapolitika mindig az Európai Unió tágabb értelemben vet céljaihoz igazodtak. Ennek bizonyítékai: az átfogó, energiával kapcsolatos célok változó súlya, a versenyjogi ügyek mennyisége és jellege, a tagállami energiapiaci szerkezet és ugyanott az állami tulajdon és szerep változása, az árplafont, –szabályozást alkalmazó tagállamok számának alakulása, valamint az EU tágabb, az energiapiacokat érintő programjai. Az elmúlt évtizedek során ezeken a területeken bekövetkező változások háttérében az energiával kapcsolatos mindenkori dilemmák álltak, melyek újabban kiegészültek az éghajlati célok elérése érdekében tett erőfeszítésekkel és az EU gazdaságának zöld és digitális átalakításának céljával. Így alakult ki az ún. energia utrilemma, mely magában foglalja az energiabiztonságot, az energia elérhetőségét (az árakon keresztül), illetve a fenntarthatósági célokat is.

Az iker átmenet az energiaszektorban és a gazdaság egészében rugalmasságot igényel más szektorok szabályozásának részéről, mint például az ipar, a mezőgazdaság, vagy éppen olyan szektorsemleges eszköztől is mint a versenyszabályozás. Ezek az átmenetek a szén-dioxid-semleges energiaforrások szélesebb körű fejlesztését, előállítását és felhasználását, valamint az intelligens, digitális megoldások révén magasabb energiahatékonyságot igényelnek. Az alábbiakban bemutatjuk, hogy a versenyszabályozás nyilvánvaló szerepet játszik ebben az átalakulásban. A versenyszabályozás változása és a Bizottság által 2020 nyarán elfogadott, az energiarendszer integrációjáról szóló uniós stratégia alapján pedig arra számíthatunk, hogy a megújuló energiaforrások és a digitális megoldások megjelenése új lökést adhat az energiahatékonyságnak és decentralizáltabb, demokratikusabb energiaszektorok kialakításának.

Farkas Beáta (Zöld és digitális átalakulás kutatócsoport)

Versengés és partnerség – a zöld és digitális átalakulás iparpolitikája az Európai Unióban és az USA-ban

Az EU bő félévtizede átértékelte az iparpolitika szükségességét, és azóta kezdeményezések sorát indította el, amelyekkel a rá jellemző módon egyszerre célok sokaságát (fenntarthatóság, reziliencia, nyitott stratégiai autonómia, versenyképesség és szociális partnerség) akarja megvalósítani. Az USA-ban 2022-ben fogadták el az inflációcsökkentésről szóló törvényt, amely egy nagyszabású, a zöld átalakulást támogató iparfejlesztési programot is tartalmaz.

Az előadás a két iparpolitikát hasonlítja össze, és azt vizsgálja, hogy az iparpolitika előtérbe kerülése mögött kibontakozik-e elméleti közgazdasági paradigmaváltás vagy legalábbis módosulás. A támogatásokkal az állam szerepe óhatatlanul megnő, és a reziliencia hangsúlyozása a vállalati partnerségnek új dimenziót nyit.

A versengés és partnerség kettőssége az EU és az USA viszonyát is jellemzi, ami erőteljesen megnyilvánult az inflációcsökkentésről szóló törvényben és annak uniós fogadtatásában. Az előadás vizsgálja az EU és az USA kapcsolatának alakulását, és ennek hatását az iparpolitikájukra. Az elemzés során nem lehet megkerülni, hogy a nyugati törekvéseket tágabb geoökonómiai összefüggésekbe is elhelyezzük.

Pelle Anita (Zöld és digitális átalakulás kutatócsoport)

A zöld és digitális ikerátalakulás és az EU belső piaci szabályozása

Némileg paradox módon, a COVID-19 járvány lendületet adott a digitalizációnak és a digitális gazdaság expanziójának az EU-ban, amivel a szabályozás is igyekezett lépést tartani. Az EU belső piaca és a piaci verseny szempontjából leglényegesebb az összeköttetés, a zavartalan működés és az interoperabilitás. A legutóbbi időben néhány nagy jelentőségű uniós jogszabály került elfogadásra a belső piaci joganyagban a zöld és digitális ikerátalakulás jegyében. Ezek közül kiemelkedik a köznyelven USB-C törvényként emlegetett jogszabály, a digitális piacokról szóló jogszabály, valamint a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály. Ezek keletkezésének körülményeiről, indokairól, céljairól és várható gazdasági hatásairól adunk áttekintést.

Sziebig Orsolya Johanna (DIGIDEM – Digitalizáció és demokrácia kutatócsoport)

Digitalizáció mint a zöld demokráciák létének támogatója és akadályja

Napjaink egyik legfontosabb kérdése, hogy az államok milyen eszközökhöz folyamodnak a globális klímaválság és az egyéb környezeti problémák megoldása érdekében. A zöld demokráciák léte és szerepe megkérdőjelezhetetlen, ugyanakkor egységes definícióról nem beszélhetünk. Az államok keretein túllépve, a kormányközi nemzetközi szervezetekben is megfigyelhetjük a „zöld” átállás központba helyezését.

A digitalizáció és a XXI. század nyújtotta vívmányok segíthetik, de egyben hátráltathatják is a „jó kormányzást” és a zöld demokráciák fejlődését. A társadalom széles rétegei által elérhető platformok megkönnyítik az információszerzést, a tájékozódást és a véleménynyilvánítást. Sőt, akár a döntéshozatali folyamatokba is beleszólási lehetőséget biztosíthatnak. Ugyanakkor, a web, a

„digitális piac” új típusú kihívásokat is teremtett, gondolva többek között a veszélyeztetett fajok online kereskedelmére (wildlife cybercrime).

Előadásomban összegzem eddigi kutatási eredményeimet és a zöld demokráciák jelentőségét szem előtt tartva megvizsgálom a digitalizáció pozitív és negatív hatásait.

Bencsik Péter (Diffúzió és globalizáció kutatócsoport) Vasfüggöny vagy nejlonfüggöny? A diffúzió problémái

Péteri György egy gyakran hivatkozott angol nyelvű tanulmányában az "iron curtain" fogalma helyett a "nylon curtain" formát használja, s amellet érvel, hogy a nyugati és a keleti világ között már az ötvenes években "erős ozmotikus törekvések" zajlottak ezen a függönyön keresztül, nem függetlenül a globalizációtól. Az előadásban azt vizsgálom, hogy a két világrendszer határán át milyen erőteljes volt a diffúzió, és milyen akadályai voltak ennek a vasfüggöny fennállásának időszakában.

Politika a digitális térben	
217. terem, elnök: Szalai Anikó	
9:20	Szalai Anikó: <i>Az online szólásszabadság európai védelmének kihívásai az orosz-ukrán háború árnyékában</i>
9:40	Stumpf Péter Bence: <i>A közösségi média kampányok hatása a választási eredményekre</i>
10:00	Szabó Palócz Orsolya: <i>A politikai ellenségképzés sajátosságai, megjelenési formái a digitális nyilvánosságban</i>
10:20	Gulyás László: <i>Digitalizáció és extrémizmus Kínában</i>
10:40	Felföldi Szabolcs: <i>A digitális Selyemút</i>
11:00	VITA

Szalai Anikó (DIGIDEM – Digitalizáció és demokrácia kutatócsoport)

Az online szólásszabadság európai védelmének kihívásai az orosz-ukrán háború árnyékában

A véleménynyilvánítás szabadsága ugyanolyan módon védendő az online térben, mint offline az európai emberi jogi egyezmény és az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlata alapján. Az online térben azonban számos olyan kihívással szembesülünk, amely nem, vagy nem olyan módon létezik az offline térben, ez különösen igaz egy fegyveres összeütközésben érintett állam esetében. A kutatás azt vizsgálja, hogy az orosz-ukrán háború hogyan befolyásolja Ukrajna lehetőségeit az online tartalom olyan korlátozása, cenzúrázása terén, amely ugyanakkor összhangban áll az európai emberi jogi normákkal is.

Stumpf Péter Bence (A digitális nyilvánosság jogi, politikai aspektusai kutatócsoport)

A közösségi média kampányok hatása a választási eredményekre

A véleménynyilvánítás szabadsága ugyanolyan módon védendő az online térben, mint offline az európai emberi jogi egyezmény és az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlata alapján. Az online térben azonban számos olyan kihívással szembesülünk, amely nem, vagy nem olyan módon létezik az offline térben, ez különösen igaz egy fegyveres összeütközésben érintett állam esetében. A kutatás azt vizsgálja, hogy az orosz-ukrán háború hogyan befolyásolja Ukrajna lehetőségeit az online tartalom olyan korlátozása, cenzúrázása terén, amely ugyanakkor összhangban áll az európai emberi jogi normákkal is.

Szabó Palócz Orsolya (A digitális nyilvánosság jogi, politikai aspektusai kutatócsoport)

A politikai ellenségképzés sajátosságai, megjelenési formái a digitális nyilvánosságban

Előadásom a politikai ellenségkonstruálás jellemzőinek, sajátosságainak vizsgálatára törekszik, ezt azonban a politikai kommunikáció klasszikus platformjai helyett egy speciális szegmensben, a digitális nyilvánosság közegében teszi. Az elemzés középpontjában az áll, miként befolyásolják a

digitális tér (azon belül is elsősorban a közösségi média) törvényszerűségei tágabb értelemben a politikusok kommunikációját, szűkebb értelemben az ellenségképző politikai narratívák nyelvi technikáit, működési mechanizmusait. Vizsgálat tárgyát képezi tehát, hogy miként igazodnak ezek a jellegzetességek a digitális nyilvánosság platformjainak "szabályaihoz", illetve, hogy miként használják ki a politikusok kommunikációjuk során a digitális nyilvánosság adta lehetőségeket.

Gulyás László (DIGIDEM – Digitalizáció és demokrácia kutatócsoport) Digitalizáció és extrémizmus Kínában

Bár az extrémizmus, illetve a szélsőségesek tevékenységei igazán nagy médiafigyelmet csak a XX. század végén, illetve a XXI. század elején kaptak, ez természetesen nem jelenti azt, hogy korábban nem beszélhetünk merényletekről, illetve terrorcselekményekről. Nincs ez másképpen a Kínai Népköztársaságban sem, bár meg kell említenünk, hogy a többi gazdasági- és politikai nagyhatalomhoz képest kevesebb támadás érte az országot. Ennek azonban ára van: Peking a technológiai fejlődés elérhető összes vívmányát beveti a gyanús vagy veszélyesnek tűnő elemek kiszűrésére, kezdve a videokamerás megfigyelésektől, az internet cenzúrázásán keresztül az online fizetések nyilvántartásáig. A stratégiájuk úgy tűnik működik, de az állampolgárok jogai komolyan csorbulnak és joggal vetődhet fel a kérdés, hogy vajon valóban csak a potenciális veszélyek kiszűrésére használják ezen rendszereket a kínai biztonságiszolgálatok? Vagy ezen már kezd túlmutatni a digitalizáció hatása Kínában (pl. társadalmi kreditrendszer)? Az előadás az extrémizmus visszaszorítására tett lépéseket mutatja be, illetve, hogy azok milyen potenciális hatással járhatnak a kínai állampolgárokra.

Felföldi Szabolcs (KÖRDIT – Kulturális örökség és digitális társadalom kutatócsoport) A digitális Selyemút

Kína világhatalami státuszra törekvésének egy fő eszköze az "Új Selyemút" nevű óriási politikai, gazdasági, társadalmi projekt, mely már eddig is számos tudományos eredménnyel is járt. Ennek a projektnek is alapvető fundamentumát azonban az Európát Kínával összekötő ősi kereskedelmi rendszer, a régi Selyemút képezi. Ennek kutatásába egyre inkább a modern technológiákat, hálózatelméleteket stb.-t is bevonják. A digitalizálás is nagy mértékben hozzájárult ennek az elképesztő komplexitású rendszernek a mind jobb megismeréséhez. Így több nagy tudományos együttműködés is indult a "digitális Selyemút" létrehozása érdekében. Előadásomban ezeket tekintem át, levonva néhány izgalmas következtetést.

Kultúra a digitális világban	
Díszterem, elnök: Gyenge Zoltán	
11:40	Gyenge Zoltán: <i>Kép, képiség, valamint a 3D a festészetben</i>
12:00	Lénárt András: <i>A film szerepe a történelmi emlékezet alakításában a digitális korban</i>
12:20	Bencsik Orsolya: <i>Hálólét, inautenticitás és tabusértés: egy kortárs magyar online-regény határátlépései</i>
12:40	Szabó Rózsa: <i>Videójáték és klasszikus mesék</i>
13:00	VITA

Gyenge Zoltán (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) **Kép, képiség, valamint a 3D a festészetben**

Miért látjuk másképp a digitális képet, mint a valódi festményt? Miért ad többet a kép eredetiben, mint akár a nagyfelbontásban közölt mása? Az előadás a festészetben már igen korán megjelent 3D igényét járja körül. A kétdimenziós ábrázolástól, a merev struktúráktól (egyiptomi művészet) kiindulva Cranach, Botticelli, Mantegna művészetén keresztül egészen a a trompe-l'œil-ig.

Lénárt András (Diffúzió és globalizáció kutatócsoport) **A film szerepe a történelmi emlékezet alakításában a digitális korban**

A filmek a szórakoztatói funkciójuk mellett számos egyéb szerepet töltenek be a társadalom életében és a kollektív identitás formálásában. Egyik ilyen a jelenkori társadalom történelmi emlékezetének alakítása, amely funkció – a korábbi mozi és televízió mellett – mára a streaming-szolgáltatók terjedésével soha nem látott lehetőségekkel bővült. A globalizált világban a nemzeti történelmi emlékezet és annak nemzetközi vetületei minden korábbinál fontosabb eszközre tettek szert a filmek révén. Az előadásomban – a kutatásom első fázisához igazodva – a fenti témát vizsgálom globális és lokális szinten.

Bencsik Orsolya (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) **Hálólét, inautenticitás és tabusértés: egy kortárs magyar online-regény határátlépései**

A Magvető Kiadó és az Origó 2000-ben hirdette meg az első magyar online-regény pályázatát, melynek győztese holtversenyben Garaczi László metaXája és Jake Smiles 1linkje lett. Előadásomban ez utóbbi művet vizsgálom meg az alapján, hogy prózapoétikájában (nyelvében,

narrációs technikájában, motívumhasználatában stb.) miképpen reprezentálja a digitális világ működését, hogyan tárgyalja annak veszélyeit és azok következményeit, illetve az olvasó a Jake Smiles nevű, életét a neten élő főszereplő mindennapjaiba belelesve hogyan tapasztalja az ábrázolt társadalom és kibertér hatásmechanizmusait, a hálólét és az inautenticitás problémáját. Az 1link a fikció és a valóság, a virtuális és a fizikai valóság izgalmas egybejátszásával különböző határsértésekre, kontrollvesztésekre, visszaélésekre, az elfojtások kiélésére, más identitások felvételének negatív lehetőségeire hívja fel a figyelmet, és tabuk nélkül, provokatív hangon beszél a netfüggő emberi létező elmagányosodásáról, kiüresedéséről is. A regényt (melynek szerzőjét – mint a nickname-ek mögé bújó avatárok esetében – továbbra is homály fedi) az irodalomterápiás alkalmazhatóság szempontjából is tárgyalom.

Szabó Rózsa (KÖRDIT – Kulturális örökség és digitális társadalom kutatócsoport) Videójáték és klasszikus mesék

Andrzej Sapkowski 1985-ben egy pályázatra írta meg első, Wiedzmin című novelláját. A novella csak harmadik helyezett lett, de az olvasók megszerették Ríviai Geralt, a professzionális szörnyvadász történetét, így az író elkezdte felépíteni univerzumát, amelyben nagy szerepet kaptak a mítoszok, a népmesék és a folklór is. 2002-ben a szintén lengyel CD Projekt Red felvásárolta a jogokat, és három videójátékot készítettek el. Előadásomban ezek közül az egyik, a Witcher 3: The Wild Hunt kiegészítőjét vizsgálom meg, a Blood and Wine-t. A kiegészítőben szerepet kap egy mágiával létrehozott mesevilág, ahol a széles körben ismert nép- és gyermekmesék jelennek meg. A világot létrehozó mágia szavatossági idejének lejártakor azonban a történetek megváltoztak. Előadásomban azt vizsgálom, miben változnak meg a népmesék a játék keretein belül, és azt, hogy ezek a verziók hogyan viszonyulnak az eredeti Grimm mesékhez.

Kulturális örökség és digitális adatvizualizáció	
110. terem, elnök: Hegyi Ádám	
11:40	Latzkovits Miklós: <i>Inscriptiones Alborum Amicorum – facebook a korai újkorban</i>
12:00	Hegyi Ádám: <i>Az Inscriptiones Alborum Amicorum adatvizualizációja</i>
12:20	Zvara Edina: <i>Szeged – ferencesek – 21. század</i>
12:40	Tomkó Zoltán: <i>Forgách Ferenc kortörténeti művének szöveggenetikai vizsgálata</i>
13:00	VITA

Latzkovits Miklós (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport): Inscriptiones Alborum Amicorum – facebook a korai újkorban

A 16-18. században rendkívül népszerű műfajnak számított az emlékkönyv (album amicorum, Stammbuch), leginkább Európa protestáns felében. Kutatócsoportunk ilyen emlékkönyvek hungarika jellegű bejegyzéseinek adatbázisban történő feldolgozásával foglalkozik. Előadásomban a feldolgozás mikéntjét szeretném bemutatni, illetve azt, hogy milyen területeken hasznosítható a munkánk.

Hegyi Ádám (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) Az Inscriptiones Alborum Amicorum adatvizualizációja

Latzkovits Miklós vezetésével két évtizede kezdődtek el Szegeden a hungarika jellegű emlékkönyvbejegyzések feltárásai. A projekt az elejétől fogva adatbázis alapon készült, aminek köszönhetően már több mint 15 ezer rekord érhető el az interneten. A nagymennyiségű adat fontos összefüggéseket mutatna, de korábban nem készült adatvizualizáció. A Kulturális Örökség és Digitális Társadalom Kutatócsoport a meglévő, nyers adatbázis elemeit olyan módon kapcsolja össze, hogy láthatóvá és kereshetővé váljanak a legfontosabb összefüggések.

Zvara Edina (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) Szeged – ferencesek – 21. század

A ferencesek az egyetlen olyan középkori alapítású szerzetesi közösség, amelynek a török hódoltság korában is volt működő rendháza – ezek egyike a szegedi kolostor. A magyarországi lakosság, így a szegediek körében is nagy becsben voltak Assisi Szent Ferenc követői, s méltán érdemelték ki „a nép barátai” megnevezést. Szeged és környéke lakosságának lelki gondozása mindennapi feladatuk volt, ehhez jól felszerelt könyvtárra is szükség volt – amely azonban ma már nincs eredeti őrzési helyén. Hova kerültek a könyvek? Hozzáférhetőek-e? Milyen forrásokat és szakirodalmat használhatunk kutatásukhoz? Elérhetőek-e ezek ma, 2023-ban a hálón?

Tomkó Zoltán (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) **Forgách Ferenc kortörténeti művének szöveggenetikai vizsgálata**

Forgách Ferenc (1535–1577) I. Ferdinánd és I. Miksa magyar királyok szolgálatában váradi püspökként, majd utóbb a Habsburg udvarral szakítva Báthory István erdélyi fejedelem kancellárjaként jelentős egyházi és udvari karriert futott be, ám az utókorra mégis történetíróként gyakorolta a legnagyobb hatást. Kortörténeti munkájának a mai napig nincs modern kritikai kiadása, kézíratainak vizsgálata pedig a neolatin filológia és a 16. század történetével foglalkozó kora újkor kutatások egyik legnagyobb hiányossága. Bár a műnek több mint negyven ismert kézírata van, ezek közül tudomásunk szerint mindössze egy tartalmaz autográfként számontartott javításokat, illetve margináliákat. Ezt az úgynevezett pécsi kéziratot (Klimo Könyvtár, G.II.21) először és utoljára Forgách Ferenc legnagyobb kutatója, Sörös Pongrác vizsgálta komolyabban egy több mint száz éve megjelent tanulmányban. Előadásom célja annak bemutatása, hogy milyen lehetőségek rejlenek Forgách Ferenc pécsi kéziratának szöveggenetikai szemléletű vizsgálatában, miben tér el ez a tradicionálisnak mondható szövegkritikai munkától.

Társadalmi részvétel a digitális világban	
217. terem, elnök: Juhász Zsuzsanna	
11:40	Tóth Judit: <i>Milyen a digitális magyar a jogi szabályozás szerint?</i>
12:00	Kálmán Renáta: <i>Az oktatáshoz való jog sérelme sérülékeny csoporthoz tartozó gyerekek körében</i>
12:20	Gál Zita, Kasik László: <i>A szociálisprobléma-megoldás és a szorongás jellemzői és összefüggései perfekcionista és nem perfekcionista serdülők körében</i>
12:40	Juhász Zsuzsanna: <i>Digitalizáció börtönkörnyezetben</i>
13:00	VITA

Tóth Judit (Digitális nyilvánosság jogi, politikai aspektusai kutatócsoport) **Milyen a digitális magyar a jogi szabályozás szerint?**

A kutatás keretében már létrejött adatbázist is felhasználva egyfajta ideális magyar digitális polgár portréját rajzolom meg. A jogszabályok egyre több életviszonyban már a digitális ügyintézés, cselekvés, nyilatkozat, szolgáltatás megoldását határozzák meg kötelező vagy választható magatartásként az e-személyi igazolványtól az e-receptig. Kérdés, hogy a digitális ember antropológiája lépést tart-e ezzel a meglehetősen szelektív, gyors és költséges, eszközigenyes megoldással, ahol generációs, anyagi és tudásbeli szakadékokon kell ehhez átugrani, hidakat verni a közigazgatásban, igazságszolgáltatásban is.

Kálmán Renáta (DIGIDEM - Digitalizáció és demokrácia kutatócsoport) **Az oktatáshoz való jog sérelme sérülékeny csoporthoz tartozó gyerekek körében**

Az oktatáshoz való jog érvényesülése érzékeny időszakokban, mint például a Covid-19 világjárvány vagy a migrációs hullám időszakában akadályokba ütközhet. A koronavírus miatti iskolabezárások tovább növelték a már meglévő oktatási egyenlőtlenségeket. A távoktatásnak számos jogi, gazdasági, emberi és oktatási következménye lett, amelyek egymással szoros kölcsönhatásban állnak. Például, a motiváció hiánya miatti iskolaelhagyások hatása megmutatkozik a munkaerő piacon, hiszen a frissen bekerülők kevesebb, gyengébb képességekkel rendelkeznek, mint elődjük. Az ukrán-orosz háború miatt több mint 10.000 ukrán gyermek szorul jogi és szociális segítségre. Habár számos nemzetközi és nemzeti jogszabály biztosítja az oktatáshoz való jogot, mégis kihívás az államok számára, hogy megfelelő oktatást biztosítsanak a menekült gyermekek számára. A nyelvi akadályok, az eltérő oktatási rendszerek és tantervek csak néhány az akadályok közül. Érdemes megvizsgálni, hogy léteznek-e jógyakorlatok, amelyek alkalmazása széles körben bevethető.

Gál Zita, Kasik László (A gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport)

A szociálisprobléma-megoldás és a szorongás jellemzői és összefüggései perfekcionista és nem perfekcionista serdülők körében

Longitudinális vizsgálatunkban 11-12 éves és 16-17 éves serdülőkorú diákok (N2021 = 305, N2022 = 290) körében tártuk fel a perfekcionizmus jellemzőit, az adaptív és maladaptív perfekcionizmus előfordulását, összefüggéseit a szorongással és a társas problémák megoldásával. Kutatásunk eredményei alapján mindkét évben közel azonos a nem perfekcionista, az adaptív perfekcionista és a maladaptív perfekcionista aránya. Mindkét vizsgált életkori csoportban a perfekcionista serdülők harmada maladaptív perfekcionista tekinthető. Legnagyobb mértékben a maladaptív perfekcionista jellemzők a szociálisprobléma-megoldás kapcsán negatív problémaorientációval és elkerülő megoldásmódokkal. Az idősebb korcsoportban az elkerülő viselkedés a vonás- és állapotszorongással és a szülői kritikával együtt jól látható hatással van a maladaptív perfekcionista diákok személyes elvárásaira és a megfelelés hiányának érzésére. Mindezek alapján a maladaptív perfekcionizmusnak a társas problémák kevésbé hatékony megoldásával és a szorongással egyre erősebb a kapcsolata serdülőkorban, mely kevésbé hatékony alkalmazkodást eredményezhet mind társas, mind teljesítményhelyzetekben. Eredményeink – a nemzetközi kutatási eredményekkel összhangban – arra hívják fel a figyelmet, hogy az iskolai nevelésben szükséges figyelmet fordítani a perfekcionizmus jelenségére, kialakulására, az adaptivitás elősegítésére.

Juhász Zsuzsanna (Mesterséges intelligencia és jogrend kutatócsoport)

Digitalizáció börtönkörnyezetben

Az előadás egy nemzetközi kitekintés keretében azokat a digitális szolgáltatásokat kívánja bemutatni, amelyek börtönkörnyezetben a fogvatartottak számára jelenleg hozzáférhetőek. Az előadás igyekszik rámutatni arra, hogy a bebörtönzött személyek digitális szolgáltatásokhoz való hozzáférése mennyiben segítheti elő a társadalomba történő sikeres visszailleszkedésüket, avagy a hozzáférés hiánya mennyiben gátolja eredményes reintegrációjukat.

Kulturális evolúció a digitális világban	
Díszterem, elnök: Sándor Klára	
14:00	Balog Iván: <i>Apokaliptikus víziók és technooptimizmus</i>
14:20	Sándor Klára: <i>Köldökzinórból rablánc</i>
14:40	Martos Tamás, Sallay Viola: <i>Evolúciós logikák a digitális térben? Embodiement, niche alkotás és a digitális világ társas ökológiája</i>
15:00	Horváth Márta: <i>Történetmondás és együttműködés</i>
15:20	VITA

Balog Iván (Diffúzió és globalizáció kutatócsoport)

Apokaliptikus víziók és technooptimizmus

„Bemásszák lelkünket a gépek, mint aluvót a bogarak” (József Attila)

„Az egyetlen dolog, amitől félnünk kell, az maga a félelem”(Roosevelt)

Manapság egyre több az apokaliptikus vízió: egyfelől rettegés a klímakatasztrófától – amihez az utóbbi időben a mesterséges intelligenciától (MI) való rettegés is társul –, míg a másik véglet az eszkatologikus technooptimizmus. E „Vagy-Vagy” szemlélet helyett az „Is-Is” korszakába kellene lépni, és nyitni a hibridizáció felé a technológiához való újfajta viszonyulási módok keresése során. Azaz: Bruno Latourt követve ember plusz technika hibridekben, Joost Van Loon nyomán pedig az ember és a természet szimbiózisában gondolkodni. Csányi Vilmos pedig arra figyelmeztet, hogy a megoldás kidolgozására csak azután fog kialakulni kellő érdekeltség, miután már nagy baj történt, mert nagy horderejű változásokat technobürokratikus tervező Ésszel nem lehet előre szabályozni. A megoldást hozó folyamatok mindig csak akkor indulnak be, amikor valamilyen diszfunkció, katasztrófa, sérülés keletkezik. A megoldást tehát társadalmi konfliktusok fogják kihordani, társadalmi csoportok harcolják majd ki. Konklúzió: a társadalmak alapvető pluralitásán, az emberi gondolkodás korlátozott racionalitásán nem lehet túllépni, ahogy a tökéletlen, sokszor barkácsolva, „próba-szerencse” alapon formálódó human condition-ön sem.

Sándor Klára (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport)

Köldökzinórból rablánc

Az információs társadalom születésekor sokan remélték, hogy az új kommunikációs technológia elhozza majd a teljes körű demokráciát: egyenlő hozzáférést biztosít mindenkinek a tudáshoz, ezzel elősegíti a tudás és ennek következtében a gazdasági javak egyenlőbb eloszlását, az emberi kapcsolatokat időtől s főleg helytől függetlenül fenntarthatóvá, erősebbé válnak. Ma már tudjuk, hogy nemcsak hogy nem következett be az új aranykor, de a digitális fekete doboz valójában Pandora szelencéje volt: fölnyitásával számtalan nyugót, bajt, problémát szabadítottunk a nyakunkba. Előadásomban azt elemzem, vajon hol csúszott félre a globális álmotársadalom megvalósítása, szükségszerű volt-e, hogy a digitális eszközök kiterjedt használata éppen az ellenkező következményekkel járt, mint a korai szakaszban remélték, vagy egyszerűen utat tévesztettünk. S akár így, akár úgy: van-e kiút?

Martos Tamás, Sallay Viola (Jóllét és egészség a digitális korban kutatócsoport) Evolúciós logikák a digitális térben? Embodiement, niche alkotás és a digitális világ társas ökológiája

A technikai civilizáció és különösen a digitális világ újdonságai az emberi faj evolúciójának léptékével mérve jelentéktelen időtávot fognak át. A rövid időn belül létrehozott újdonságok sokasága azonban egy olyan emberi alapműködés megnyilvánulása, mely lényegében ősidők óta változatlan. Az emberi faj régóta arra törekszik, hogy ne csak alkalmazkodjon a környezetéhez, hanem alakítsa is azt: egy jó illeszkedést biztosító mikrovilágot, „niche-t” alkosson magának. Az evolúció logikája szerint azonban az adaptáció ebben a niche-ben is létrejön. Az ember alkotta tér és környezet maga is a fejlődés alakítója lesz. Az előadásban bemutatjuk azt a társas-ökológiai elméleti modellt, ami a „Jóllét és egészség a digitális korban” kutatócsoport kutatásainak hátterét képezi. Eszerint az emberi jóllét és egészség tapasztalata a test, az ökológiai környezet és társas kapcsolatok, valamint a technológiai eszközök bonyolult, többszörösen beágyazott rendszereiben jön létre. A digitális világ folyamatai ezekkel a rendszerekkel való sűrű kölcsönhatásokban értelmezhetők, és ebben a keretben érthetők meg a belőlük fakadó lehetőségek és kockázatok is.

Horváth Márta (KÖRDIT – Kulturális örökség és digitális társadalom kutatócsoport) Történetmondás és együttműködés

Az evolúciós elméletek szerint a történetmondásnak az egyén kognitív fejlődésében betöltött szerepe mellett jelentős funkciója van a csoportos lét szervezésében, az együttműködés és a csoportidentitás erősítésében is. Az elbeszélések számos információt tartalmaznak az adott csoportban elfogadott társas viselkedés szabályairól, a közösség normáiról és elvárásairól. A történetek hatékonysága a közösség életének szervezésében többek között abból adódik, hogy a szabályokat és normákat nem elvont törvények formájában tárják a hallgatóság elé, hanem eseménysorokként, melyek olyan élethelyzeteket, konfliktusokat és karaktereket mutatnak be, melyekkel a hallgatóság könnyen tud azonosulni és a normaszegést, büntetést és bűnhődést érzelmi tapasztalatként közvetítik. A történetek hatásos módon szemléltetik, mit jelent a közösség haragját vagy megvetését magunkra vonni, a közösségből kizárva lenni és a normaszegés miatt szégyent és bűntudatot érezni, de azt is megmutatják, milyen érzés a csoport tiszteletét és megbecsülését élvezni és jutalmazva lenni. Az érzelmi hatás által átélhetővé és emlékezetessé teszik azokat az elveket, melyek mentén a közösség élete szerveződik, és azokat az élethelyzeteket, melyek az adott normák alkalmazását kívánják meg.

Digitális eszközök a testi és mentális jóllét megőrzésében	
110. terem, elnök: Csuka Sára Imola	
14:00	Horváth Mária Dóra: <i>Technológiai attitűd, diabétesz distressz és hipoglikémiától való félelem összefüggései 5-14 éves 1-es típusú diabéteszrel élő gyermekek szülei körében</i>
14:20	Csuka Sára Imola: <i>Az egészségügyi technológiák használatának előrejelzői és a technológia-használat szerepe az egészséggel kapcsolatos célok megvalósítása során 2-es típusú diabéteszrel élő személyek körében</i>
14:40	Festő Blanka: <i>IBD betegek digitális eszközhasználata</i>
15:00	Szűcs Tamás: <i>Erőforrások az egészség megőrzésében: a digitális technológiák és a személyes kapcsolatok szerepe a személyes jól-létben</i>
15:20	VITA

Horváth Mária Dóra (Jóllét és egészség a digitális korban kutatócsoport) Technológiai attitűd, diabétesz distressz és hipoglikémiától való félelem összefüggései 5-14 éves 1-es típusú diabéteszrel élő gyermekek szülei körében

Az 1-es típusú diabétesz egy olyan krónikus megbetegedés, amely jelentős hatással van a gyermekek és szülei életére is, ugyanis a gyermekek gondozásához folyamatos és pontos betegségmenedzsment szükséges. A gondozás során a szülők egyedi stressz faktorokkal néznek szembe, amelyek szorongás-szerű tünetegyüttesek megjelenését okozhatják, ezek közé tartozik a diabétesz distressz és a hipoglikémiától való félelem. Kutatásunk célja, hogy feltárjuk ezen tünetegyüttesek és a diabétesz technológiával kapcsolatos attitűd összefüggéseit 5-14 éves, 1-es típusú diabéteszrel élő gyermekek szüleinek körében. Hipotézisünk szerint a pozitívabb diabétesz technológia attitűdöt mutatók az általunk mért szorongás-szerű tünetegyüttesekben alacsonyabb szintet mutatnak.

Keresztmetszeti kérdőíves vizsgálatunkban 178 olyan szülő vett részt, aki 1-es típusú diabéteszrel élő gyermeket nevel. Többnyire édesanyák alkották mintánkat (n=170). A kitöltők átlagéletkora 41,4 év (SD=5,7) volt, a diabéteszrel élő gyermekek átlagéletkora 9,8 év (SD=2,95). A diabétesz diagnózisában töltött idő átlagosan 3,85 év (SD=2,48) volt. Kérdőíves kutatásunkban az alábbi mérőeszközöket használjuk: Hipoglikémiától való félelem (HFS-P), két alszállaga a hipoglikémia elkerülése érdekében végzett viselkedéseket és az azzal kapcsolatos aggodalmat méri. Diabétesz Distressz (P-PAID-C) segítségével azt mérjük, hogy a szülő milyen mértékű diabétesz gondozáshoz kapcsolódó distresszt él meg. Végül a Diabétesz Specifikus Technológia Használattal Kapcsolatos Attitűd (DSAT) segítségével a diabétesz technológiákkal kapcsolatos általános attitűdök kerülnek felmérésre. A vizsgálat adatfelvétele jelenleg is zajlik.

A diabétesz distressz és a hipoglikémiával kapcsolatos félelem pozitív, gyenge összefüggést mutat a viselkedés alszállalával ($r=0,297$ $p<0,001$) és az aggodalom alszállalával ($r=0,349$ $p<0,001$) egyaránt. A modernebb eszközt (szenzor, pumpa) használók technológiával kapcsolatos attitűdje pozitívabb a kizárólag a hagyományosnak tekinthető eszközöket (vércukormérő, pen) használókkal szemben. A szenzor használat pozitívabb technológia attitűddel ($\beta=0,435$; $p<0,001$) jár, mint a pumpa használat ($\beta=0,133$; $p=0,054$). Azonban a technológiával kapcsolatos pozitívabb attitűd nem mutat distressz csökkentő hatást, sem a diabétesz distresszt ($p=0,148$; $\beta=-0,109$;) sem a hipoglikémiától való félelmet tekintve ($p=0,696$; $\beta=-0,029$). Nem mutatkozik szignifikáns különbség a modern

technológiát és a hagyományos eszközöket használók körében a diabétesz distressz és a hipoglikémiától való félelem tekintetében.

Eredményeink alapján a diabétesz technológiákkal kapcsolatos attitűd szerepe nem jelentős a szülők által megélt hipoglikémiától való félelem és diabétesz distressz mértékének tekintetében. Az eszközhasználat tekintetében a szorongás-szerű tünetegyüttesekben nem mutatkozik különbség, azonban a modern eszközök használói pozitívabb technológiai attitűdöt mutatnak.

Csuka Sára Imola (Jóllét és egészség a digitális korban kutatócsoport)

Az egészségügyi technológiák használatának előrelélői és a technológia-használat szerepe az egészséggel kapcsolatos célok megvalósítása során 2-es típusú diabéteszrel élő személyek körében

A diabétesz, növekvő prevalenciája és az ennek következtében kialakuló szövődmények miatt, világszerte és hazánkban is jelentős népegészségügyi problémát jelent, a diabéteszrel élő személyek életminősége rosszabb a diabéteszrel nem diagnosztizáltakéhoz képest. Ugyanakkor az utóbbi időben egyre több olyan egészségügyi technológia látott napvilágot, melyek hatékony segítséget nyújthatnak a betegség-önmenedzsment során, kedvező kimenetel esetén nagyobb kontrollt biztosítva a felhasználónak. Keresztmetszeti és kérdőíves kutatásunk középpontjában a diabéteszrel élő személyek technológia-használata áll. A vizsgálat fő szempontjait a használattal kapcsolatos általános attitűdök és a használat kontextusának feltérképezése (pl. életkor, nem, okostelefon megléte, internethasználati szokások, jövedelemmel való elégedettség) képezik. Vizsgáljuk továbbá, hogy az egészséggel kapcsolatos cél megvalósítása során megjelenik-e az egészségügyi technológiák (mobilalkalmazás, vagy hordható és hordozható eszköz) használata, illetve, hogy a technológia-használat gyakorisága összefüggésben áll-e a diabétesz-önmenedzsmenttel. Eredményeink rávilágítanak az egészségügyi technológiákban rejlő alkalmazási lehetőségekre; hatékonyabbá tehetik a diabétesz-önmenedzsmentet, egyúttal tehermentesíthetik az egészségügyi rendszert. Azonban felhívják a figyelmet arra, hogy a technológiával kapcsolatos attitűdök figyelembe vétele kulcsfontosságú abban, hogy a szakemberek hatékony támogatást nyújthassanak újabb egészségügyi technológiák bevezetése során.

Festő Blanka (Jóllét és egészség a digitális korban kutatócsoport)

IBD betegek digitális eszközhasználat

Kutatásunk célja a IBD-betegek egészséggel kapcsolatos céljainak, az azzal kapcsolatos érzelmeknek, az infokommunikációs eszközhasználatnak (IKT) és e jellemzők együttjárásának vizsgálata volt. A betegek 70%-a fogalmazott meg legalább egy egészségcél. Az egészségcélok négy kategóriába voltak besorolhatók: fizikai aktivitás (43,6%), stresszkezelés (25,4%), táplálkozás (18%) és dohányzásról való leszokás (7%). Az egészségcélal kapcsolatban a résztvevők 71%-a legalább átlagos mértékben él át pozitív érzelmeket, körülbelül fele azonban negatív érzéseket is megél. Az egészségcélal rendelkezők 51%-a használja rendszeresen az internetet és az okostelefonokon működő applikációkat. Az IKT-eszközhasználat az egészség-magatartási tényezők közül a fizikai aktivitással és a táplálkozással mutatott pozitív együttjárást.

Szűcs Tamás (Jóllét és egészség a digitális korban kutatócsoport)

Erőforrások az egészség megőrzésében: a digitális technológiák és a személyes kapcsolatok szerepe a személyes jól-létben

A digitális technológiák fejlődése az egészséggel kapcsolatos információk szerzésének lehetőségét is kibővítette, azonban eltérések mutatkozhatnak abban, hogy ki mennyire tudja hasznosítani az internetről, illetve a digitális eszköz által nyert információkat. A társas támogatásnak is fontos szerepet tulajdonítanak a személyes egészség megőrzésében és az egészséggel kapcsolatos magatartásformák kialakításában. Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk, hogy a különböző digitális erőforrások, illetve a személyes kapcsolatokban tapasztalt különböző támogatási formák (pl. autonóm és direktív), hogyan támogathatják, vagy éppen akadályozhatják a személyek egészséggel kapcsolatos élményeit. Vizsgálatunkban összesen 501 kitöltő válaszait elemeztük. Az eredmények alapján elmondható, hogy a válaszadók nagyon nagy része használja mind az internetet, mind pedig a digitális eszközét az egészséggel kapcsolatos információk gyűjtéséhez. A társas támogatásnak is fontos szerepe figyelhető meg. Elemzéseink alapján azonban kijelenthető, hogy további kutatásokra van szükség, hogy jobban megértsük az online és offline erőforrások szerepét az egészségmegőrzés, jól-lét és az egészség témakörében.

Szeged kulturális öröksége a digitális térben	
217. terem, elnök: Molnár Csilla	
14:00	Molnár Csilla: <i>Egy városi legenda régész szemmel</i>
14:20	Törőcsik István: <i>Történeti mítoszok és toposzok Szegeden</i>
14:40	Borbiró Aletta: <i>„Szegedinek születni kell”: Lőrinczy Judit Az utolsó tanú című regényének Szeged reprezentációja</i>
15:00	Váraljai Anna: <i>Körutak, sugárutak, zöldövezetek- Szeged városrendezése az 1930-as években</i>
15:20	VITA

Molnár Csilla (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) **Egy városi legenda régész szemmel**

Egy-egy belvárosi feltárás, vagy akár Szegeddel kapcsolatos ismeretterjesztő előadás kapcsán gyakran kapunk olyan kérdést, hogy mi van a titkos alagutakkal, amik a várból indultak? Mai napig él az a romantikus az elképzelés, hogy a betyárok ezeken át szöktek meg a várbörtönből. Hasonló, rejtélyes alagutakról szinte minden városnak van legendája, de Szegeden mi lehet ennek az alapja? Beszélgetésekből tudjuk, hogy többen gyermekkorukból is emlékeznek alagutakra a mai vármaradvány környékén, amibe egyesek be is merészkedtek. Előadásomban e kérdéskört szeretném körbejárni régi tervrajzok és saját ásatási tapasztalataim alapján.

Törőcsik István (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) **Történeti mítoszok és toposzok Szegeden**

A szegedi táj különlegesen gazdag történeti mondákban. Ezek közül legismertebb az Attilának a Tisza medrébe temetéséről szóló legenda. A Láthatatlan ember által ihletett, generációk fantáziáját napjainkig megmozgató történet mellett számos olyan „sztori” is van, mely többé-kevésbé „polgárjogot nyert”, és a helytörténeti irodalomban is felbukkan, ugyanakkor nem feltétlenül tükrözi a hajdani valóságot. Ezekből mutatok be néhányat.

Borbiró Aletta (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) **„Szegedinek születni kell”: Lőrinczy Judit Az utolsó tanú című regényének Szeged reprezentációja**

Előadásomban Lőrinczy Judit Az utolsó tanú (GABO, 2022) című climate fiction regényének két Szegedhez kötődő rétegre fókuszálok: a város és térségének kulturális feldolgozására, valamint a szöveg által bemutatott ökológiai változásra és annak következményeire. A krimi, eastern és fantasztikus irodalom narratívelemeiből (mint a fantasy és science fiction) merítő regény egy olyan 2052-t mutat be, ahol a Tisza kiszáradt és Szegedet fal veszi körbe, hogy megóvja lakóit. A regény térpoétikája bemutatja a város kulturális és központi tereit, továbbá a szöveg központi motívumává válik az a kulturális hagyomány, amely a Tiszához és az Alföldhöz kötődik. Az elemzésben rámutatok

arra, hogy Szeged kulturális tradíciója és regénybeli reprezentációja miként határozza meg a cselekményt, valamint arra, hogy a természet és az ökológiai változás hogyan teremt új kulturális közeget a regény fiktív keretén belül.

Váraljai Anna (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) Körutak, sugárutak, zöldövezetek– Szeged városrendezése az 1930-as években

Szegedet 1879-ben romba döntötte a vasúti töltést áttörő Tisza. A várost Lechner Lajos körutas-sugárutas tervei alapján építették újjá. Szegeden így centrális városszerkezet alakult ki, melyet a körutak vonalához illeszkedő árvízvédelmi töltés (Szegedi Körtöltés) véd meg az árvizektől. Napjaink egyik fontos urbanisztikai törekvése (lásd Volford Márton kutatásai), hogy a várost centrálisan két részre szakító töltést ne határként, hanem egy jól kihasználható zöldterületként definiálja. Dr. Pálfy-Budinszky Endre (1902–1968) Szeged város főépítésze rendszeresen publikált szakmai folyóiratokban, berlini és párizsi konferenciákon vett részt, pontosan ismerte a kortárs európai építészeti, urbanisztika tendenciáit. A harmincas években látott hozzá Szeged modern zöldterületi rendszerének kidolgozásához, koncepciójának gerincéül a Tiszát és zöldövezetét, valamint a körtöltést és a töltés melletti zöldterületet jelölte meg. A körtöltést zöldövezetként, nem pedig határként tételező gondolata nyomán a város többi zöldterületét is ehhez igazította, és a körgyűrű mintájára a sugárutak közé centrálisan elrendezett zöldsávokat tervezett. Pálfy-Budinszky a lélektani szempontokat is figyelembe véve (gestalt pszichológia) alakította ki a város egész területét átszövő zöldterületi hálózatot, kiinduló pontul használva a körtöltés adottságait. Ezzel az előremutató gondolattal száz évvel előlegezte meg a körutas városszerkezet adottságaiból kiinduló „zöld város” koncepciót. Előadásomban a várostervező harmincas évekbeli zöldterületekre vonatkozó intézkedéseit, azok kultúr- és szellemtörténeti háttérét, európai kontextusát mutatom be forrásszövegek és levéltári dokumentumok alapján, az elemzett terület építészeti örökségét is figyelembe véve.

Jogok és alapjogok a digitális világban	
Díszterem, elnök: Mezei Péter	
16:00	Pongó Tamás: <i>Kié az utolsó szó az online véleménynyilvánítás korlátozásában? - Alkotmányos aggályok az Ellenőrző Bizottság gyűlöletbeszéddel kapcsolatos gyakorlatával kapcsolatban</i>
16:20	Mezei Péter: <i>Szerzői jog a Metaverzumban</i>
16:40	Kruzslíc Péter Pál: <i>Tér - Idő - Demokrácia: az alkotmányos demokrácia kihívásai</i>
17:00	Márki Dávid: <i>A bírósági tárgyalások online közvetítése</i>
17:20	VITA

Pongó Tamás (DIGIDEM – Digitalizáció és demokrácia kutatócsoport)

Kié az utolsó szó az online véleménynyilvánítás korlátozásában? - Alkotmányos aggályok az Ellenőrző Bizottság gyűlöletbeszéddel kapcsolatos gyakorlatával kapcsolatban

2020-ban, a Facebook egy új intézményt hozott létre – a Facebook Ellenőrző Bizottságot –, hogy új szintre emelje a tartalom moderálását, és új fejezetet nyisson az online szólásszabadság korlátozásában. Ez az előadás az EB első négy, gyűlöletbeszéddel kapcsolatos döntését elemzi, bizonyítva, hogy az EB az ENSZ-dokumentumok alkalmazásával precedensértékű rendszert alakít ki. Az EB a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában foglalt véleménynyilvánítás szabadságának tesztjét alkalmazza, és figyelembe veszi az Emberi Jogi Bizottság iránymutatásait. Emellett, az ENSZ üzleti és emberi jogokra vonatkozó irányelve elősegíti, hogy a vállalatok nagyobb emberi jogi felelősséget viseljenek, ami összhangban van az EB létrehozásával.

Ez a fejlődő gyakorlat azonban alkotmányossági aggályokat is felvet, mivel fennáll a lehetősége annak, hogy csökken az online véleménynyilvánítás alkotmányjogi védelmének szintje. Például, a magyar Alkotmánybíróság régóta fennálló gyakorlata szerint a gyalázkodás védett szólásnak minősül, de az ilyen szólás sérti a Meta közösségi alapelveit. Ennek következtében az alkotmányosan védett beszédet "alkotmányellenesnek" minősítik, és eltávolítják a Facebook és Instagram platformokról. Bár első ránézésre úgy tűnik, hogy ez magánügy, mind az USA-ban (Knight First Amendment Institute v. Donald J. Trump), mind Németországban (Ketteman&Tiedeke 2020) bírósági döntések igazolják, hogy a Facebook bizonyos esetekben már nyilvános fórum/nyilvános kommunikációs tér. Ez pedig komoly alkotmányos aggályokat vet fel a szóláskorlátozásokkal kapcsolatban, mivel a westfáliai béke óta először fordul elő, hogy az államok olyan piaci szereplővel találják szembe magukat, amely képes ellátni bizonyos állami funkciókat, különösen az emberi jogok korlátozásában.

Mezei Péter (Digitális nyilvánosság jogi, politikai aspektusai kutatócsoport)

Szerzői jog a Metaverzumban

A Metaverzum, a web3 egyik nagyreményű eleme, alig két éve vált a mainstream diskurzus részévé, ám lassan ki is kopik onnan. Az immerzív tartalomfogyasztás gondolata azonban nem kopott ki, ezért tudományos vizsgálata is elengedhetetlen. A prezentáció célja, hogy megvizsgálja, mennyiben alkalmazhatók a hatályos (európai uniós és magyar) szerzői jogi előírások a Metaverzumra, esetleg

új szabályokra van szükség a megváltozott üzleti realitásoknak való megfelelés céljából. Ennek keretében a szerzői jog két alapvető komponensére térünk ki: a jogvédelem fennállása és a jogok gyakorlása. Esettanulmányok mentén igyekszünk azt igazolni, hogy a Metaverzum nem vezet majd paradigmaváltásra, vagyis mind a fejlesztők, mind a felhasználók kötelesek a hatályos előírásokra, illetve szerződéses gyakorlatokra tekintettel eljárni.

Kruzslicz Péter Pál (DIGIDEM – Digitalizáció és demokrácia kutatócsoport)

Tér – Idő – Demokrácia: az alkotmányos demokrácia kihívásai

A modern kor hajnalán létrejött alkotmányos demokrácia napjainkban válságát éli. E válság nem hasonlítható össze a korábbiakkal: a választójog reformjához vagy a hatékonyságon alapuló legitimitációhoz hasonló válaszok nem elégségesek megoldásához. Maga a képviseletiség, és így a bizalom válsága jelent meg. Mindeközben az alkotmányos demokrácia társadalmi alapját biztosító pluralizmus is gyengülni látszik. E kihívásokra olyan új válaszok jelennek meg, amelyek a digitalizáció által biztosított teret és eszközöket használva próbálják fokozni a polgári részvételt. Ezek bemutatása és értékelése során azonban szükséges alkotmányjogi szempontból is vizsgálni a válaszokat. Az előadás ezen keresztül igyekszik felmutatni azokat a modern alkotmányos szempontokat, amelyekre érdemes figyelni, hogy a fejlődés ne visszalépést jelentsen.

Márki Dávid (A digitális nyilvánosság jogi, politikai aspektusai kutatócsoport)

A bírósági tárgyalások online közvetítése

A modern technológia vívmányainak köszönhetően ma már különösebb nehézség nélkül lehetőség nyílik arra, hogy akár szinkron, akár aszinkron formában a nyilvános tárgyalás teljes egészében rögzítésre, illetve közvetítésre kerüljön. Tagadhatatlan, hogy az igazságszolgáltatás is a digitalizáció útjára lépett, amely olyan problémákat és lehetőségeket hoz magával, amelyre a mai magyar igazságszolgáltatás még nincs felkészülve.

A bírósági eljárások online közvetítése és rögzítése számtalan előnnyel járhat, azonban nagy hangsúlyt kell fektetni az élő közvetítés, online-streaming primer problémájára, amely nem más, mint az eljárásban résztvevők személyiségi jogainak védelme, az alapjogsérelem magas kockázata, valamint a büntetőeljárás eredményessége.

Az előadás célja, hogy egy olyan jövőbeni kutatási témát vázoljon fel, amely nem csak "A digitális nyilvánosság jogi, politikai aspektusai" kutatócsoportnak mutat új irányokat, de lehetőséget teremt egy kutatócsoportokon átívelő, kutatócsoportok közötti kooperációra is.

Kimaradás és lemaradás a digitális világban	
110. terem, elnök: Fekete Marianna	
16:00	Fekete Marianna: <i>Digitális technológia és ifjúsági sebezhetőség</i>
16:20	Vajda Beáta: <i>A technostressz jelenségének vizsgálata a felsőoktatásban</i>
16:40	Kónya Orsolya: <i>Szabad-e ö-zni a digitális térben? A nemsztenderd nyelvhasználat megítélése</i>
17:00	Balogh Renáta Tünde, Józsa Krisztián: <i>A közösségi média hatása a testképre kamaszkorban</i>
17:20	VITA

Fekete Marianna (Diffúzió és globalizáció kutatócsoport) Digitális technológia és ifjúsági sebezhetőség

A fiatalok társadalmi esélyeit, mozgásterének kijelölését számtalan tényező alakítja, legerőteljesebben a tudástőke, a kurrens tudásjavakhoz való hozzáférés esélye, az oktatási-képzési rendszer minősége, az oktatási rendszer társadalmi áteresztőképessége. A tudástőke mellé az elmúlt csaknem két évtizedben fontosság tekintetében felzárkózott a digitális tőke, az infokommunikációs technológiához való hozzáférés, a technológia használatában, a digitális írástudási készségek, a programhasználati skillek területén megmutatkozó tudásjavak összessége. Az információs kor technológiája elmélyítette a már korábban is meglévő egyenlőtlenségeket az ifjúsági társadalomban. Az információs társadalomból való exklúzió lerövidíti a fiatal által befutható oktatási pályafutás hosszát és csökkenti a munkaerőpiaci esélyeket. A digitális depriváció rendkívül súlyos kockázati tényezővé lépett elő 2020 tavaszán, a koronavírus-járvány megfékezése érdekében bevezetett járványintézkedések következtében (intézménybezárások, online oktatás bevezetése). A hagyományosan leginkább sebezhető csoportba tartozó fiatalok a legnagyobb valószínűséggel és leghamarabb hullottak ki a távolléti oktatásból, ugyanakkor a hagyományosan sérülékenynek nem tekintett fiatalok csoportjára is erős hatást gyakorolt, megteremtve az ifjúsági sebezhetőség új típusát.

Vajda Beáta (Digitalizáció a businessben és nonbusinessben kutatócsoport) A technostressz jelenségének vizsgálata a felsőoktatásban

Bár a technológia fejlődése sok lehetőséget nyújt a szolgáltatásnyújtás folyamatainak fejlesztésére és a fogyasztók bevonásának javítására, természetesen nemkívánatos hatásai is vannak, ezek egyike a technostressz. Mivel a magyar nyelvű szakirodalom jelenleg igen szegényes a jelenség feltérképezésében, a kutatás és jelen előadás egyik célja a technostressz fogalmának, szerepének, elméleti alapjainak nemzetközi szakirodalom alapján történő ismertetése. A technostresszorok (techno-invázió, techno-túlterhelés, techno-komplexitás, technobizonytalanság és techno-kiszámíthatatlanság) a felsőoktatás szereplőire is hatással vannak, és kutatásuk a tekintetben is különösen fontos, hogy az utóbbi években az oktatási tevékenységek közül számos került az online térbe. A jelenség a felsőoktatás szereplői közül ez valamennyi csoportra hatással van; közülük kiemelt csoport az oktatók és a hallgatók. A felsőoktatás fogyasztóinak véleményét kvalitatív módszerrel kezdtem, a korai eredmények szerint az egyetemi

hallgatók az oktatás online folyamatainak kapcsán az előnyök mellett valóban észlelik a technostresszorok valamennyi típusának jeleit, különös tekintettel a techno-túlterhelésre és a techno-komplexitásra.

Kónya Orsolya (KÖRDIT – Kulturális örökségés digitális társadalom kutatócsoport) Szabad-e ö-zni a digitális térben? A nemsztenderd nyelvhasználat megítélése

Előadásomban egy attitűdvizsgálati kutatás eredményeit ismertetem. A kutatás ügynökvizsgálati módszerrel, közösségi média felületen történt: budapesti, hódmezővásárhelyi és szegedi kisvállalkozások reakcióját vizsgáltam sztenderd ill. nemsztenderd, ö-ző nyelvváltozatban megfogalmazott szakmai jellegű érdeklődésre. Előadásomban kitérek a kutatás hipotéziseire és módszertanának bemutatására is – beleértve a kutatási módszer alkalmazásának előnyeit és hátrányait valamint az elméleti hátteret –, és kvalitatív módszerekkel elemzem a kapott eredményeket.

Balogh Renáta Tünde, Józsa Krisztián (A gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport) A közösségi média hatása a testképre kamaszkorban

Az elmúlt években robbanásszerűen terjedtek el és lettek a mindennapjaink szerves részei a különböző internetalapú eszközök. A tinédzserek kiugróan magas arányban használják ezeket. A mai serdülők már olyan korban születtek, ahol teljesen természetesek a digitális eszközök, az online kommunikáció, a közösségi média, az influenszerek létezése. Több hazai kutatás is irányult már a közösségi média hatásainak a megismerésére (pl. Barabás, 2022; Kiss et al., 2021; Rózsa et al., 2021), a pedagógiai kontextusú hazai vizsgálatok száma azonban egyelőre még kevés. Kutatásunkkal ezért ezt a területet helyeztük a fókuszba. Az előadás célja, hogy feltárjuk a közösségi média által közvetített információk befolyásoló hatásait, melynek középpontjában a tinédzserek testképének alakulását állítottuk. Kutatásunk során az alábbi kérdésekre kerestük a választ: Mennyi időt töltenek a kamaszok különböző internetes platformokkal? Mennyire befolyásolja a közösségi média a testi megjelenésükről való vélekedésüket? Az életkor előrehaladtával mennyire válik fontossá a testkép formálódásában a közösségi média? Mintánkban 152 (fiú n= 58, lány n=94), 12-18 éves tanuló vett részt. Elemzéseink rámutatnak a kamaszkorban bekövetkező változásokra. Felhívják a figyelmet, hogy az ebben az időszakban látott médiatartalmak és a kapott visszajelzések milyen meghatározó befolyással bírnak az egészséges én- és testkép kialakulásában.

Digitális eszközök a zenepedagógiában	
217. terem, elnök: Józsa Krisztián	
16:00	Szabó Norbert, Kovács T. Katalin, Janurik Márta: <i>Saját fejlesztésű digitális módszer az éneklés fejlettségének a vizsgálatára</i>
16:20	Tormáné Kiss Bernadett, Józsa Krisztián: <i>Motiválás az ének-zene órán: A gamifikáció (játékosítás) alkalmazási lehetőségei</i>
16:40	Mucsi Gergő, Janurik Márta: <i>A ritmikai készségek fejlődésvizsgálata az általános iskola első két évében</i>
17:00	Kovács T. Katalin, Janurik Márta: <i>Az éneklési képesség fejlődése általános iskolai tanulók körében</i>
17:20	Földi Fanni, Szabó Norbert, Józsa Krisztián: <i>A zenei műfajok megítélése a tanulók körében</i>
17:40	VITA

Szabó Norbert, Kovács T. Katalin, Janurik Márta (A gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport)

Saját fejlesztésű digitális módszer az éneklés fejlettségének a vizsgálatára

A digitális technológia fokozódó térnyerésének eredményeként, a folyamatosan bővülő szoftveres megoldások nem csak az egyre újabb pedagógiai fejlesztőprogramok megjelenésében, hanem a mérés-értékelés területén is érzékelhető. A hagyományos papír-ceruza tesztek digitalizált verziói elsősorban platformváltásként voltak értelmezhetőek, de az adatok rögzítésében, tárolásában már ez is nagy előrelépést jelentett. Az újabb generációs digitális tesztek már az adatfeldolgozás és értékelés területén is vagy kiegészítik vagy ki is váltják az emberi beavatkozást.

Előadásunkban a zenei képességek közül a dallaméneklés fejlettségének vizsgálatát segítő, saját fejlesztésű digitális mérőeszközünket szeretnénk bemutatni. A digitális eszközfejlesztés célja az adatfelvételi- és értékelési objektivitás, valamint a reliabilitás mutatóinak javítása volt. A mérőeszköz két fő modulból áll. Az egyik egy Android operációs rendszerre fejlesztett applikáció, amely alkalmas kérdésbiztos nélküli adatrögzítésre, a másik egy Windows környezetben futtatható értékelő-modul. A digitális mérőeszköz működésének teszteléséhez egy 2022-ben rögzített nagymintás adatbázisból, véletlenszerű mintavételezést alkalmazva, 7-13 éves korú általános iskolás tanulók (n=30) reprodukciós eredményeit használtuk. Az összegyűjtött adatok értékelését a szoftveren kívül két független, de azonos értékelési szempontrendszerrel használó felsőfokú zenei végzettséggel rendelkező bíráló végezte el. A statisztikai próbák alapján az emberi- és szoftveres értékelés korrelációja erős kapcsolatot mutat ($r=0,85$, $p=0.01$). Az eddigi eredmények alapján a mérőeszközfejlesztés sikeresnek tekinthető, de szükségnek látjuk ezek felülvizsgálatát egy nagyobb mintán is.

Tormáné Kiss Bernadett, Józsa Krisztián (A gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport)

Motiválás az ének-zene órán: A gamifikáció (játékosítás) alkalmazási lehetőségei

Az előadás során egy olyan módszert, a játékosítást (gamifikáció) mutatunk be, amely a tanórai motivációt növelheti. A gamifikáció módszere során olyan játékos elemeket használunk egy nem

játékos környezetben (pl.: oktatás), mint például a társasjátékokban vagy videójátékokban is használt pontrendszerek, szintlépések, feladványok, ranglétrák stb. A módszer segítségével a tanulók egy játék keretei között, játékszabályokkal felépített rendszerben tanulnak, oldanak meg feladatokat, melyekért pontokat kaphatnak, szintet léphetnek. A teljesítményükről ezáltal folyamatos visszacsatolást kapnak. A módszert olyan 7. osztályokban próbáltuk ki, ahol a tanulók nem tanulták emelt óraszámban az éneket, és nem is tartozott az ének-zene a kedvenc tantárgyaik közé. Az újfajta tanítási módszert a zenei romantika témakörén belül valósítottuk meg. Pedagógiai kísérletünkben kontrollcsoportos vizsgálati elrendezést alkalmaztunk. Eredményeink szerint sikerült jelentősen növelni a tanulók motiváltságát az ének-zene tanórákon. Ez a módszer új elem lehet az ének-zene tanításában, mellyel a tanárképzésben is érdemes foglalkozni. Az előadásban bemutatott eljárás ötleteket adhat más tantárgyak tanításához is.

Mucsi Gergő, Janurik Márta (A gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport)

A ritmikai készségek fejlődésvizsgálata az általános iskola első két évében

A ritmikai készségek fejlettségének jelentőségét már számos kutatás támasztja alá, melyek egyúttal igazolják a ritmikai készségfejlesztés más kognitív képességek fejlődésére gyakorolt pozitív hatásait is (pl. Janurik & Józsa, 2022; Tierney & Kraus, 2013). Kutatásunkban a ritmikai készségek fejlődésvizsgálatát tűztük ki célul, a készségfejlődés legszenzitívabb időszakában (Erős, 1993; Pethő, 1982), első és második osztályos tanulók körében (n=205). Az adatfelvételre három mérési pontban, első osztályban a tanév elején és végén, illetve második osztályban a tanév végén került sor. A ritmikai készségek mérésére táblagépen futtatható, digitalizált mérőeszközt alkalmaztunk (Janurik & Józsa, 2013). A ritmusészlelés teszt két részből, hallás utáni ritmus- és tempó-megkülönböztetés feladatokból (Cronbach- α =0,72; 7 és 6 item), a reprodukciós teszt hallás utáni ritmustapsolási feladatokból állt (Cronbach- α =0,83; 13 item). A két teszt átlageredményeiből az auditív ritmikai képesség összevont mutatóját alakítottuk ki (Cronbach- α =0,82). Eredményeink az auditív ritmikai képesség szignifikáns, közepes mértékű és lassuló intenzitású fejlődését jelzik, ugyanakkor a ritmusészlelés és ritmusreprodukció a vizsgált időszakban eltérő fejlődési ütemet mutat. A ritmikai készségek szerveződésének folyamatos átrendeződése mutatható ki az általános iskola első két évében, melyek a ritmusreprodukció meghatározó szerepére, és második évfolyamon a tempóészlelés készség kialakulására utalnak.

Kovács T. Katalin, Szabó Norbert, Janurik Márta (A gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport)

Az éneklési képesség fejlődése általános iskolai tanulók körében

Az iskolai ének-zene órákon az éneklés fejlesztése alapvető elvárás. Nem ismerünk azonban olyan hazai kutatást, amely az éneklés fejlődését iskolai keretek között vizsgálta volna. Kutatásunk célja éppen ezért az éneklési képesség fejlődésének keresztmetszeti vizsgálata.

Mintánkat 476 általános zenei oktatásban résztvevő (233 fiú) 1., 3., 5. és 7. osztályos tanuló alkotta. Az éneklési képesség vizsgálatára saját fejlesztésű mérőeszközt alkalmaztunk (Cronbach- α =0,96). Az éneklés fejlődését a nemek, valamint az anya végzettsége szerint szintén megvizsgáltuk.

Eredményeink szerint 1. (M=29,90, SD=15,81) és 3. évfolyam (M=38,31, SD=14,95) között az éneklési képesség szignifikáns fejlődése mutatható ki ($p < 0,001$), ám felsőbb évfolyamokon ez megtorpan (5. évf. M=36,79, SD=15,08). A 7. évfolyamosok (M=31,44, SD=14,97) fejlettsége pedig nem különbözik szignifikánsan az 1. évfolyam átlagától. Ez a jelenség valamennyi éneklési készség fejlődése esetében is kimutatható. Az éneklési képesség készségeinek részletes elemzése, a lakóhely típusa, az osztályok szerinti eltérések és különösen a nemek szerinti vizsgálatunk arra mutat rá, hogy a fejlődési mintázatok eltérőek.

Előadásunkban az eredmények bemutatása mellett az oktatáspolitikai számára megfogalmazott tanulságokat, továbblépési lehetőségeket szintén megfogalmazunk.

Földi Fanni, Szabó Norbert, Józsa Krisztián (A gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport)

A zenei műfajok megítélése a tanulók körében

A kutatás célja az volt, hogy feltárja az egyes zenei műfajokról alkotott tanulói véleményeket az életkor, a nem és a hangszer tanulási tapasztalat alapján. Vizsgálatunkban előre megadott zenei példákon keresztül vizsgáltuk a 9-19 éves tanulók megítélését. Az online kérdőívet a Jotformon hoztuk létre, ahol négy videót helyeztünk el: egy klasszikus zenei, egy utcazenei, egy népzenei és egy rockzenei részletet. A videók közül kettő egy tehetségkutató műsor része volt, egy videó a CityRock projekt egyik előadása volt és egy olyan videó, ami egy igen népszerű hangszer egy új formáját jelenítette meg. A mérésben 1159 tanuló vett részt, 618 lány és 541 fiú. A tanulók közül 295 tanuló játszik hangszeren. A teljes mintát figyelembe véve a tanulóknak az utcazene tetszett a legjobban (M=4,01, SD=1,03), legkevésbé pedig a népzenei előadás (M=3,50, SD=1,17). A lányok mindegyik videó esetében pozitívabban vélekedtek, mint a fiúk, jelentős életkori különbségeket találtunk. A hangszeren tanuló diákok nyitottabbak a zenei műfajok iránt, azok a tanulók, akik nem játszanak hangszeren és nem is szeretnék, azok szignifikánsan negatívabb visszajelzést adtak a zenei részletekről. Összességében a zenei preferenciát befolyásolja a tanulók életkora, neme és a hangszer tanulási iránti érdeklődés.